

הקדמה למסכת בבא קמא (יחידה 24)

מדריך למורה.

יחידה זו היא הפתיחה ללימוד מסכת בבא קמא בפרט וללימוד סדר נזיקין בכלל.

זמן הוראה מומלץ: שיעור אחד.

מטרות

1. הישג יסודות התושב"ע: התלמיד ידע את מיקומה של מסכת בבא קמא בששת סדרי המשנה, מה כוללת המסכת, ויבין מדוע נקראת המסכת בשם זה.
2. הישג ערכים: התלמיד יכיר את חובת אחריותו של אדם על ממונו גם מבחינת הזהירות לא להזיק וגם מבחינת החובה לשלם אם קרה נזק.

א. פתיחה לדיני נזיקין

כיוון שזו הפעם הראשונה שהתלמידים לומדים מסכת מסדר נזיקין, כדאי לפתוח בדוגמאות של מקרי נזיקין, ומתוך כך להגיע להגדרה של דיני נזיקין:

1. מתן נסע בכביש והחליק על שמן שנשפך על הכביש קודם לכן, המכונית שלו סטתה מן הנתיב והתנגשה במכונית חונה. למתן לא קרה דבר, אך נזק נגרם למכונית. מי צריך לשלם על כך?
2. אופק ודוד שיחקו במשחק של מכות, תוך כדי המשחק דוד נפל על היד בצורה לא טובה והיד נשברה. האם וכיצד אופק צריך לפצות את דוד?
3. רעות השאירה אצל מיכל בתא משחק שהיא מאד אוהבת. למחרת זה לא היה. מי אחראית לשלם עליו?
4. הכלב של משפחת דרור יצא מהשער שלהם ושיחק והרס את הפרחים שבגינה של השכנים. האם משפחת דרור אחראית לשלם על תיקון הנזק?

מה משותף לכל המקרים? אדם או רכוש של אדם גרם לנזק לאדם אחר או לרכושו.

בשלב השני, לאחר ההגדרה, כדאי לתת דוגמאות שחלקן קשורות וחלקן לא, והתלמידים יצטרכו להחליט האם זה קשור בנזיקין או לא:

1. שירה הלכה עם אגרטל ברחוב, היא נתקלה באבן וכמעט נפלה, האגרטל נשבר. כמה דקות אחר כך עבר שם הבן של השכנים ונפצע משברי הזכוכית. האם שירה אחראית לכך? מה עליה לעשות? (קשור לנזיקין, כמובן)
2. אדם מכר אוכל לא כשר אבל הראה תעודת כשרות. (לא קשור)
3. אדם בנה בית, ותוך כדי העבודות על הבית גרם לסדק באדמה של השכנים וגם בקיר הבית (נזיקין)
4. יאיר פגע באיתמר בכך שאמר לו מילים מאד פוגעות.

ב. שם המסכת - לשון חכמים

יש להדגיש בפני התלמידים שהשם **בבא קמא** מקורו בשפה הארמית, ע"פ רוב המשנה כתובה בעברית אולם ישנן פעמים חכמים עושים שימוש במילים שפות אחרות במקרה שלנו ארמית.

ניתן להפנות את התלמידים לחידה הבאה:

ליד העיר בית שמש יש צומת ששמה 'צומת שער הגיא'. נסו לגלות- מהו השם הערבי של צומת זו ואיך הוא קשור למסכת שלנו?

רמז : העזרו בערך הבא [בוויקיפדיה](#)

התשובה : בערבית שמה של צמת שער הגיא הוא باب الواد - **באב אל-וואד**. באב הוא שער בדומה למילה הארמית בבא.

ג. ערכי המסכת

המסכת כוללת דינים וכללים שונים בדיני נזיקין, המלמדים אותנו לקחת אחריות על מעשינו, גם לאחר שנגרם נזק, אך חשוב מזה – לפני הנזק, להשתדל מאד למנוע את הנזקים. כדברי בעלי התוספות (חכמים שחיו בצרפת במאה 12-13) בפירושם למסכת בבא קמא כז: **'דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יוזק'**

ניתן לסיים בסיפור קצר מחויך: שאלו פעם את הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל למה כאשר הוא הולך למקווה הוא מתקלח פעם אחת לפני המקווה ופעם אחת אחיו, ענה הגרש"ז בפעם הראשונה אני מתקלח משום 'ואהבת לרעך' פעם השנייה משום 'כמוך' (משום אלה ששוכחים להתקלח לפני...)